

paa ingen Maade være entig med den ærede Landssthingsmand, som mener, at man ikke ved Bondens Forvandling til Selveier skulde kunne tage noget retligt Hensyn til Traditionen og den derved skabte Tingenes Tilstand, at Lovgivningen vilde gjøre Indgreb i Eiendomsretten ved at vurdere og taxere den Afgang, Bondestanden ifølge de af enhver hæderlig Godseier fulgte Principer har havt til Gaardene, den Afgang, som Loven har karakteriseret som en Rettighed, medens de ærede Modstandere behage at kalde den en blot traditionel Indskrænkning. Den ærede Landssthingsmand har sagt: Ja, men Salgsretten har dog Godseieren ubetinget og ubestaaende, det er jo dog blot Brugen, der bliver begrændset. En saadan Distinction, mine Herrer, mellem en Eiendomsret til en vis Gjenstand og dens Brug kan ikke godt gjøres; thi tager man den ene Raadighed fra Eieren efter den anden, den hele Brug, saa bliver Eiendomsretten tilfids til et Nil. Man har et gammelt engelsk Ord, som siger, at det Bedste ved en Budding er det at ipise den, og saaledes gaaer det ogsaa med Eiendomsretten; den, som har Nydelsen af den, og en Nydelse, der er saa umfangrig og behagelig som Fæstebondens, tilintetgjør meget let den hele Budding. Men det vil jeg indrømme, at, saaledes som i Diebliffet Godseieren staaer ligeoverfor sin Fæstegaard med Ret til at sælge den, vilde det tilvisse være haardt, om man vilde berøve ham noget af den Værdi, som Fæstegaarden ved Salg kan give ham; det indrømmer jeg, men at det i og for sig skulde være uret, om Lovgivningsmagten for at opnaae et vigtigt Statsformaal sagde: nu sælges ikke en eneste Fæstegaard, nu skal Fæsteforholdet afløses af Selveiendom; at det vilde indeholde et Indgreb i Godseierens Ret over Fæstegaardene, om man paahød noget Sligt, det kan jeg ikke indrømme; thi, mine Herrer, det er ikke historisk sandt og rigtigt, at Lovgivningsmagten aldrig skulde have tilladt sig at udøve Herredomme over Godseierens Salgsret. Vi have en Lov af 15de Mai 1761, hvorved det udtrykkelig blev forbudt Godseierne at sælge deres Gaarde; de maatte hverken sælge dem gaardevis eller hviis, og det færdt Meenevillet havde stillet den Opgave at opløse

Jordfællesskabet, og Gaardenes Salg og den derved fremkomne Sleerhed af Eiere kunde have skadelig Indflydelse paa samme. Det var først i Aaret 1769, at der blev givet Tilladelse til at sælge, og det til Fæsterne alene. Den ærede Landssthingsmand, imod hvem jeg nærmest retter min Betragtning, vil vistnok indrømme, at ab esse ad posse valet consequentia, og har altsaa Lovgivningen tidligere viist, at den har en saadan Magt over Godseierens Salgsret, saa vil det virkelig ikke kunne kaldes Bøds, om den atter i et stort Statsformaals Tjeneste, om fornødent maatte være, gjorde Brug af denne Magt; thi af saa særegen Natur er Eiendomsretten over Fæstegaardene, at det ikke blot er Brugen, der altid skal være hos en Anden end Eieren, men at Lovgivningen selv har tilladt sig at begrænse Retten til at sælge. Jeg indrømmer imidlertid, som sagt, at Godseieren, saaledes som han nu er stillet, har Salgsret, og at det vilde være ubilligt, om nogen som helst Dvangslov vilde forpligte ham til at afstaae en eneste Skilling af Njebesummen; men er der nogenfinde blandt fornuftige Folk tænkt paa en saadan Dvangslov? Vi tale jo ikke her om en bestemt Dvangslov, ikke engang om det Forslag til en saadan, der her foreligger, det er det rene Principspørgsmaal, vi forhandle; men selv det Lovforslag, der her foreligger, kjender jo i sin § 29 en Bestemmelse, der hjemler Godseieren fuld Frihed til at sælge uden Dvangs Anvendelse, og til at tage nu som tidligere Alt, hvad han formaaer ved frivillig Overeenskomst at faae ud af Bonden. Det maa virkelig ikke glemmes; det er kun imod de Gjenstridige, dem, som der ikke er en Gnefte af i denne Sal, det er kun imod dem, der ikke ville følge Tidsaanden, der ikke ville sælge paa rimelige Villkaar, at Dvang tænkes anvendt. Ja, det foreliggende Lovforslag giver ganske vist Godseierne kun et ringe Bederlag, og jeg vil være villig til at sige intet, forsaavidt det bestemmer, at Gaardene skulle sælges som Selveiergaarde under den mildere Fæstetvang, efter Loven af 1861; saalænge de 20 Mars Fæstetvang skal paahvile dem, er det i ethvert Fald ikke noget stort Bederlag, der bydes Godseierne, men vor hele Lovgivning om Fæstefløsning viser dog